

mus *hom. de nativ. Machab.* alique Patres, quos adducunt citatus Maphæus, Vegius Laudensis *de liberor. educat. lib. 1. cap. 4. in Biblioth. maxim. Veter. Patr. tom. 26.* Cornelius Alapide *in cit. cap. 21. Genes. vers. 7.* Theophilus Raynaudus *de Agno cereo cap. 5. num. 1. Oper. tom. 10.* Natalis Alexander *in Theolog. Dogmatica Moral. de Sacram. Matrim. lib. 1. cap. 5. §. 2. regul. 17.*

X. Quamobrem nonnulli Theologi, apud laudatum Alapide, à gravi culpa non excusant matrem, quæ absque legitima causa se subtrahit ab onere, sibi à natura imposito, propriam lactandi prolem, quod observante Magno Basilio *hom. 9. in ex. ameron*, nulla quantumvis crudelissima fera subire detrectat; sed melius Navarrus *Manual. cap. 14. num. 17.* cui subscribit Alapide, illam solius peccati venialis ream facit; urgente verò legitima causa ab omni culpa absolvit.

XI. Cùm autem, non una, sed multæ occurrere queant legitimæ causæ, propter quas matres licet se à prædicto onere subducunt, ut putæ, si lacte careant, si mala afficiantur valetudine, si numerosa indigeant prole, & propterea huic procreandæ, priusquam consenscant, operam dare cupiant; idcirco Episcopus, ne novatoris notam obtineat, abstinere debet à præfato præcepto ferendo; sed potius nobiles, & divites mulieres, à quibus dumtaxat solent filii lacte enutriendi nutricibus tradi, seriò monebit, aque hortabitur, ut sanctissimas foeminas imitentur, quæ suis uberibus filios lactarunt, uti Sara Isaac, Rebecca Jacob, Anna Samuelem, ac ipsa Dei Genitrix Sanctissima Virgo Maria Filium suum Christum Dominum. Qua de re Natalis Alexander *loc. nup. cit.* ita scripsit: *Christianas mulieres adhortari operæ pretium est, ut filios suos*

propriis lactent uberibus, non alienis nutricibus tradant.

XII. Fuerunt etiam, qui abolendum in partu proponerent usum sectionis cæsareæ, per quam nempe, mortua muliere gravida, si foetus in illius utero adhuc vivere judicetur, chirurgica manu extrahitur, ut baptizetur, ejusque nutritioni, ac vitæ omni ratione consulatur. Auctores autem citabant hujusmodi sectionem respicientes, eamque veluti sævam, & inutilem condemnantes, videlicet Parræum, Guillemæum, Ronfilium, Hornium, Mauricæum, aliosque asserentes, fieri non posse, ut foetus post matris mortem vel uno temporis momento vitam producat, cùm is unâ cum matre interire necessariò debeat; quæ sententia est Gasparis Babuini, Roderici de Castro, Merii, aliorumque nonnullorum de rebus anatomicis scribentium. Nos tamen istorum consiliis obsecundandum Nobis esse non duximus; quinimmo injungere, & inculcare non omisimus, ut, quoties mulier aliqua decederet, quæ foetum in utero vivum habere crederetur, hic, cùm primùm posset, per sectionem cæsaream ab illius corpore extraheretur.

XIII. In quo non modò Juris Civilis auctoritatem præ oculis habuimus; cùm *in l. Vetat. ff. de mortuo inferendo*, ita scriptum sit: *Vetat, seu, juxta aliam lectionem, Negat Lex Regia, mulierem, quæ pragnans mortua sit, humari, antequam partus ei excidatur. Is, qui contra fecerit, spem animantis cum gravida peremisse videtur;* verùm etiam in primis nostrorum Theologorum doctrinam sequuti sumus, quorum dux est S. Thomas *3. part. quest. 68. art. 11. ad tertium ubi ita scribit: Si tamen mater mortua fuerit, vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.* Hoc idem disertè præscribit

Ri-

Rituale Romanum *tit. 7. de baptizantis pueris §. 3.* Item Instructio à S. Carolo edita pro recta administratione Sacramenti Baptismatis *sub tit. de iis, quæ Parochus curet, cùm timetur de partu, Actor. Eccles. Mediol. part. 4. pag. 502.* ac Rituale Cardinalis Sanctorii *lib. 1. pag. 18.* prout etiam aliud promulgatum à Cardinali de Rohan *de Baptismo num. 5.* Et sanè ubi reverà mortua sit mater, & vivus putetur foetus in illius utero inclusus, nullus gravis Auctor inveniri poterit, qui sectionem cæsaream utpotè crudelem; aut inutilem, damnet; præsertim cùm plura exempla suppetant vivorum foetuum è matrum defunctarum corporibus ea ratione extractorum; quorum aliqui tandiu vitalem spiritum duxerunt, donec Baptismi lavacro ad meliorem vitam regenerari potuerint; alii verò longius vixisse, & ad virilem ætatem, ac etiam ad senectutem pervenisse dignoscuntur. Videatur hæc de re, ex Theologis quidem Theophilus Raynaudus *tom. 14. Operum in Tractatu, cui titulus de ortu infantium per sectionem cæsaream cap. 2. ex Medicis verò, Auctor Lexici universalis rei Medicæ, quod Anglico primùm sermone conscriptum in Gallicam linguam translatum habetur, tom. 2. in verb. Cæsarea Sectio, item Heisterus Institutionum Chirurgicalium tom. 3. part. 2. sect. 5. cap. 3. pag. 70. editionis Neapolitanæ anni 1749.* Ad comprobandam verò utilitatem & necessitatem sectionis cæsareæ, cùm præsertim; defuncta matre, conijcere licet, illius prolem in utero extinctam non esse, peculiarem Librum edidit Franciscus Emanuel Cangiamia, impressum Pañormi anno 1745. in quo solidis argumentis, & multa eruditione susceptam causam agere non prætermisit. Porrò in regestis Gre-

gorii Papæ IX. quæ in Scriptoriis Vaticanis asservantur *ad annum 2. adest illius Pontificis epistola 20. ad Doctores Facultatis Theologicæ Parisiensis conscripta, quæ etiam impressa legitur in Annalibus Raynaldi ad annum 1228. num. 29. & seq. & apud Buxlæum tom. 3. Historiæ Universitatis Parisiensis ad dictum annum, in qua magno zelo & doctrina invehitur in eos, qui philosophicis subtilitatibus, & incertæ semper naturalium rerum scientiæ innixi positos à Patribus terminos transferre, probatasque sacris Pastoribus; atque Theologia agendi regulas immutare præsumunt.*

CAPUT VIII.

De censoria nota nimis severitatis, Synodalibus constitutionibus falsò interdictum inusta; ubi de præscribenda veste oblonga, & nigri coloris Clericis in sacris constitutis, aut beneficium Ecclesiasticum possidentibus.

Plures Synodales Constitutiones sunt in invidiam adductæ falsa criminatione nimis severitatis; quæ tamen expensæ ad sacrorum canonum normam, deprehensæ sunt eorundem rigorem potius temperasse. In nonnullis Synodis, aut Episcoporum Edictis, jussi sunt Clerici sive in Sacris constituti, sive Ecclesiasticum Beneficium possidentes, veste uti oblonga nigri coloris, quam *talarem* appellamus, adjecta poena in contumaces. Adversum has sanctiones, quas nimio rigore conspersas dictitabant, provocarunt Ecclesiastici ad sacram Congregationem Concilii; sed semper provocantes succubuerunt; quod videre est *in nostra Instit. 71. & in Epistola Pastoralis bon. mem. Cardinalis Lanfredini edita in civitate Æsina anno 1740. pag. 287. & seq.* Nihil quippè vitum

D 4

est

est corrigendum in decretis, quæ fulciebatur auctoritate Tridentini *sess. 14. cap. 6. de reform.* ubi oportere ait, *Clericos vestes proprio congruentes Ordini semper deferre*, subditque: *Omnes Ecclesiasticæ personæ, quantumcumque exemptæ, aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut Beneficia qualiacumque Ecclesiasticæ obtinuerint, si posteaquam ab Episcopo suo etiam per Edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem, illorum Ordini, ac dignitati congruentem, & juxta ipsius Episcopi ordinationem & mandatum, non detulerint; per suspensionem ab Ordinibus, ac Officio, & Beneficio, ac fructibus, redditibus, & proventibus ipsorum Beneficiorum, necnon, si semel correpti, denuò in hoc delinquerint, etiam per privationem officiorum, & Beneficiorum hujusmodi coerceri possint, & debeant.* Neque Clerici Episcopi Edicto contravenientes suam idcirco excusare valent contumaciam, quòd Tridentinum talaris vestis non meminerit; siquidem, non ipsorum, sed Episcopi judicio statuendum à Tridentino permittitur, quænam vestis eorum Ordini, & dignitati conveniat. Quocirca Synodus Provincialis Mechliniensis, anni 1607 *tit. 18. cap. 4. tom. 10. Collectionis Harduini col. 1958.* Tridentinam mentem sapienter interpretata, decrevit: *Quoniam mundana curiositas quotidianas adinvenit levitates, omnis ille habitus quibuslibet Ecclesiasticis personis interdictus sit, à quo Episcopus abstinendum mandavit.* Deinde, qui nolit se sacrorum canonum prorsus imperitum ostendere, fateri cogitur, nullam aliam, nisi talaris esse vestem Clericorum propriam, eorumque statui maximè convenientem. Equidem, quamquam ultro concedamus Sirmondo apud Labbeum *tom. 2. Concil. pag. 1817.* Thomassinus

de vet. & nov. Eccles. discipl. p. 1. lib. 2. cap. 43. Binghamo *Orig. Eccles. lib. 6. cap. 4. §. 18. vol. 2.* aliisque Eruditis affirmantibus, quinque prioribus sæculis civiles Clericorum vestes modestia tantum, non forma, à communibus laicorum vestibus discrepasse, quòd rectè colligi agnoscimus *ex epist. 4. num. 2.* Celestini I. ad Episcopos provincie Viennensis, & Narbonensis, anno 428. data, ubi quosdam Sacerdotes reprehendens, qui, relicto habitu communi, *pallium* assumpserant, Philosophorum proprium, ait: *Unde hic habitus in Ecclesiis Gallicanis ut tot annorum, tantorumque Pontificum in alterum habitu consuetudo vertatur? Discernendi à plebe, vel cæteris, sumus doctrina, non veste; conversatione, non habitu, mentis puritate, non cultu;* attamen nemo, putamus, inficiabitur, in sequentibus sæculis coepisse Clericos etiam in exteriori corporis cultu à laicis discerni. Etenim S. Gregorius Turonensis, qui VI. sæculo vixit, *Hist. Franc. lib. 5. cap. 14.* eam vestium distinctionem jam inductam innuit, inquit: *Merovechus tonsuratus est, mutataque veste, qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur.* Eademque indumentorum differentiam ante sæcul. VII. receptam in Ecclesia Orientali, constat ex Synodo Trullana, habita ann. 688. quæ illam jam ante præceptam asserit, ejusque observationem *can. 27.* inculcat, inquit: „Nullus eorum, qui in Cleri catalogum relati sunt, vestem sibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens; sed utatur vestibus, quæ iis, qui in Clerum relati sunt, attributæ fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una septimana segregetur;” *tom. 3. Collectionis Harduini col. 1671.* Illud porro vestium discrimen in hoc potissimum situm fuisse, quòd vestes Cle-

ricorum, licet nondum à laicalibus in colore discrepant, sicuti citatus Thomassinus *cap. 46.* existimat, essent tamen oblongæ, atque ad talos usque ferè productæ, ex pluribus conjicimus Conciliis. Concilium Germanicum, auctoritate Sancti Bonifacii anno 742. celebratum, atque à Synodo Liptinensi insequentis anni 743. receptum, & approbatum, *can. 7. tom. 3. Collectionis Harduini col. 1921.* Presbyteris, & Diaconis vetuit, ne *sago*, id est breviori veste, laicorum more, uterentur: *Decrevimus quoque, ut Presbyteri, vel Diaconi, non sagis, laicorum more, sed casualis utantur, ritu servorum Dei.* Et Synodus Romana à Zacharia Papa eodem anno 743. habita, *can. 3.* idem præcepit, decernens, ut *Episcopus, Presbyter, & Diaconus seculari indumento minimè utantur, nisi, ut concedet, tunica Sacerdotali;* *ibid. col. 1927.* Quibus in locis, nemine suspicari credimus, sermonem esse de veste, non civili, sed sacra; cui enim in mentem veniat, Presbyteros, & Diaconos eò tum sceleris devenisse, ut communibus vestibus induti ad Altare accederent sacris operaturi? Omnibus quippe compertum est, numquam licuisse Christianæ Religionis ministris Divina celebrare Mystera sine specialibus, atque ad eum tantum usum destinatis sacris indumentis; sive hic ritus ab ipsis Apostolis fuerit traditus, quòd existimat Cardinalis Bona *Rer. liturgic. lib. 1. cap. 24.* aliique plurimi, quos Nos allegavimus in *nostra Instit. 21.* sive immediatè post Apostolos fuerit præscriptus, quòd nullus in quæstionem adducit. Ambo propterea Concilia intelligenda sunt de veste communi Diaconorum, & Sacerdotum, quæ ab uno vocatur *casula*, ab altero *tunica*; sed utra que erat *talaris*. Casula enim, teste Rabano *Instit. Clericor. lib. 1.*

cap. 21. dicta est *per diminutionem à casa*, eò quòd totum hominem tegat, quos minor *casula*. Quamobrem Joannes Diaconus in *Vita S. Gregorii lib. 2. cap. 45.* etiam Monachorum vestem appellavit *casulam*. Et similiter *tunicam* vestem fuisse, quæ ad talos usque descenderet, constat ex Tullio, qui *Orat. 2. in Catilinam*, milites Catilinæ deridebat, quòd *manicatis, & talaribus tunicis essent amicti*, atque ex Hieronymo *Quæst. Hebr. in Gen. cap. 37. Oper. tom. 3. col. 363.*

II. De posterioribus sæculis res certissima est, nullique dubitationi, cum innumeri occurrant Conciliorum canones congesti à Thomassinus *cit. lib. 2. cap. 50. & 51.* vestem talaris Clericis præscribentes. Quinimò adeo ejus usus invaluit, ut opus fuerit præcidere nimiam vestium talarium longitudinem, quæ in luxum, & pompam ceperat degenerare; quocirca Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi anni 1215, *can. 26.* relato in *cap. 15. de vit. & honest. Clericor.* de Clericis loquens statuit: *Clausa deferant de super indumenta, nimia brevitate, vel longitudine non notanda;* Concilium Toletanum anni 1324. *can. 2.* *symmata*, id est oblongas vestes, humum verrentes, Clericis prohibuit: „Nullus Clericus supertunicale, vel tabardum deferat ita longum, quòd, si ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur; cum hæc, non honesta, sed superfluitas, & indecentia censeatur;” *tom. 7. Collectionis Harduini col. 1488.*

III. Ad recentiora porro tempora descendendo, ferè omnia, quæ post Tridentinum celebrata sunt Concilia, Clericos adegerunt ad gestandam vestem talaris, & quidem nigri coloris, ad quem, uti Thomassinus observat, non erant antea certa lege adstricti, sed

poterant alio quolibet modo decenti, & modesto uti. S. Carolus Borromeus in suo Concilio Provinciali Mediolanensi I. *part. 2.* de Clericorum vestitu loquens, *part. 1. Actor. Eccles. Mediol. pag. 18.* ait: *In omni vestitu color tantum niger adhibeatur... externa vestis simplex, ac talaris erit.* In Concilio Mediolanensi anni 1570. *tit. de vit. & honest. Cleric. cap. 3. tom. 10.* Collectionis Harduini *col. 1195.* jubentur Clerici majorum Ordinum, cum in publicum prodeunt, gestare *vestem talarem.* Concilium Remense anni 1583. *tit. de Clericis in genere num. 8. ibidem col. 1292. Vestite Ecclesiastica, eaque talari, ac decenti utantur omnes Clerici.* Concilium Burdigalense ejusdem anni *tit. 21. ibid. col. 1359. Vestes eorum sint talares.* Quodque notabilius est, Concilium Provinciale Narbonense anni 1609 *cap. 41. num. 11.* Collectionis Harduini *col. 44.* Clericos etiam noctu incedentes ad deferendam vestem talarem obligavit: *Noctu incedentes ex causa rationabili, togas talares deferant.* Provincialibus concinunt innumeræ Synodi Dioecesanæ, congestæ à Genetto *Theol. Mor. tom. 2. tract. 1. cap. 9.* & in Appendice ad Synodum Fulginatensem Episcopi Baptistelli *pag. 172. & seq.*

IV. Quare sacrorum canonum rigorem non augent, sed emolliunt Synodales Constitutiones, quæ obligationem deferendi vestem talarem, à pluribus Conciliis omnibus Clericis generatim impositam, ad solos limitant Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum possidentes Beneficium; & majori adhuc indulgentia lenitum reputari debet Episcopale Edictum solos compellens Sacerdotes ad eam saltem induendam, cum Ecclesiam ingrediuntur sacris operaturi; cujusmodi illud est, quod à

Nobis promulgatum fuit in nostra Dioecesi Bononiensi, de quo plura in nostra *Inst. 34. & Institut. 71.*

CAPUT IX.

A severitatis nota vindicatur Synodalis constitutio qua Clericis interdicitur usus comæ supposititiæ, vulgo Parrucca.

Clericalem modestiam dedecere plebrisque Episcopis visa est coma supposititiæ, vulgo *Parrucca*, cuius proinde usum Clericis in suis Synodis inhibuere. Ita quippè statutum comperimus in Dioecesana Synodo Melitensi anni 1703. *sess. 3. cap. 1.* Pisana anni 1708. *cap. 25.* Montis Falisci anni 1710 *cap. ultim.* Portalegrenti 1714. *sess. 3. cap. 1.* aliisque allegatis à Thiers in Tractatu incripto *Histories des Perruques.* Licet autem etiam ejusmodi prohibitiones sanctionibus Ecclesiæ legibus essent accomodatæ, ut mox ostendetur; nihilominus Clericorum querelas non evasere, qui nimiam prætextentes earundem severitatem, eas eludere tentarunt; sed frustra; quoniam sacra Congregatio Concilii illas sustinuit, suisque corroboravit decretis; & solum aliquando censurarum pœnas in prohibitionis transgressores ipso jure illatas nonnihil censuit mitigandas. Sarnellus Episcopus Vigilensis anno 1697. usum comæ fictitiæ suis Clericis ademit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda. Appellarunt Ecclesiastici ad Sedem Apostolicam; sed in Congregatione particulari, habita 20. Maji 1699, Edictum approbatum fuit quoad Clericos constitutos in Sacris, aut Beneficium Ecclesiasticum possidentes; quod verò attinet ad Clericos minorum Ordinum, nullum obinentes Ecclesiasticum Bene-

ne-

neficium, responsum est, pœnam esse moderandam, sed, firma remanente prohibitionem, in contumaces alios pœnis animadvertendum, ad normam sacrorum canonum, & sacri concilii Tridentini *cap. 6. sess. 23. de reform. uti habetur lib. 49. Decretor. pag. 206.* & referunt memoratus Sarnellus ad *calcem tom. 3. Epistolar. in discurs. adversus fictitias Ecclesiasticorum comas c. 13. & Monacell. in formul. leg. al. in Append. tom. 1. fol. 359. n. 19. & 20.* Ab hujus particularis Congregationis sententia ne latum quidem unguem discedens Episcopus Melphitensis, anno 1721. omnes quidem Clericos à gestanda coma ascititia abstinere jussit; sed idem faciens discrimen, quod prædicta sacra Congregatio duxerat observandum, Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiastico Beneficio donatos, ab ea deferenda compescuit pœna excommunicationis; cæteros verò aliis pœnis, arbitrio suo, irrogandis. De hujusce Edicti viribus quod tamquam nimium severum traducebatur, disputatum fuit in sacra Congregatione Concilii die 8. Augusti 1722. cumque nos, qui tunc temporis ejusdem sacre Congregationis Secretarium agebamus, omnia, quæ ad illud fulciendum erant opportuna, descriperimus in consueto folio, quod pro nostro munere exaravimus, fuit quoad omnes sui partes approbatum; uti videre est *tom. 2. Thesaur. Resolut. pag. 206. & seq.*

II. Porrò, ne quispiam deinceps contra similia decreta, quæ ab Episcopis fiant, mussitare audeat, si sacre Congregationis auctoritate, uti par esset, non acquiescat, rationes audiatur à nobis in præfata causa *Melphitensi* indicatas, propter quas coma fictitiæ jure, ac merito Ecclesiasticis interdicitur. Consuevisse olim fœminas

alienis capillis caput exornare, eruitur ex Martiali, qui pluribus in locis eas carpit, quæ propriam senectutem hæc ementita Arte obtegebant. Sic *lib. 6. epig. 10.*

Jurat capillos esse, quos emit, suos Fabula Numquid illa, Paule, perjerat?

Et *lib. 12. epig. 21.*

Dentibus, atque comis, nec te pudet, uteris emptis:

Quid facies oculo, Lelia? non emitur. Ad eundem morem allusit Ovidius *lib. 3. de arte &c.*

Fœmina procedit densissima criminibus emptis:

Proque suis, alios efficit ære suos.

In Anthologia pariter occurrit epigramma Lucillii in quamdam Nicylam, quæ emerat galericulum atrum, ut dissimulata senectute, canos suos velare posset, quod Adrianus Junius *libell. de coma cap. 1.* latine sic reddidit:

Fingere te perhibent quidam, Nicylala, capillos,

Quos mercata atros ipsa foro extuleras.

Quare Hieronymus *epist. 38. ad Marcellam, num. 3.* inquit: *Nec numerus annorum potest docere, quod vetula sint, quæ capillis alienis verticem struunt, atque epist. 130. ad Demetriadem, muliebrem cultum describens, n. 7.* ait: *Quando eras in sæculo, ea, quæ erant sæculi, diligebas, polire faciem purpurisso, & cerussa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere: turritum verò verticem vocat, quia ex alienis capillis tutulus efficiebatur, quem Lucanus nominat *turritam frontis coronam*, & Prudentius in *psychomachia*, fœminæ lascivæ, atque superbæ turritum caput tribuit.*

Turritum tortis caput accumularat crinibus.

In

In hunc vanum mulierum luxum invehitur Tertulianus *lib. 2. cap. 7. de cultu feminar.* inquit: „Si non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti; ne exuvias alieni capitis, forsân immundi, forsân nocentis, & gehennæ destinati, sancto, & „Christiano capiti supparetis.” Eundemque reprehendit Clemens Alexandrinus *Pædagog. lib. 3. c. 11.* ubi ait: „Alienorum capillorum appositiones sunt omninò rejiciendæ, & externas comas capiti adhibere, est maximè impium, quo fit ut mortuis pilis cranium induat. Cui enim manum imponit Presbyter? Cui autem benedicit? Non mulier, quæ est ornata, sed alienis capillis, & per ipsos alii capiti.”

III. Ex hoc verò, quod Patres hanc foeditatem in solis fœminis reprehendunt, infert Christianus Lupus in *Dissert. de S. Leonis IX. Actis. c. 15.* eam tunc omnibus ubique viris fuisse incognitam, ac primum in Angliâ sub Guillelmo II. aut ejus Successore Henrico I. in fine IX. aut initio XII. seculi cœpisse ab iisdem usurpari; quod tamen monstrum, addit, diu in ea tantùm Insula latitasse, nec alias permeasse regiones. At Thiers in *cit. Tractatu cap. 1.* pluribus probat, jampridem fœrum capillitium ab effœminatis viris adhibitum; quod præ cæteris quæ idem Auctor ibidem adducit, nobis suadet Rufus Fastus Avienus, Poeta Christianus, Augustino cœvus, qui *carmine 10.* equitem manifestè describit, cujus caput erat supposititiâ coma redimitum, inquit:

*Calvus eques capiti solitos religare capillos,
Atque alias nitido vertice ferre comas.
Hujus ab adverso Boreæ spiramina præstant
Ridiculum, populo conspiciente, caput.*

*Nam mox dejecto nituit frons nuda galero,
Discolor, apposita quæ fuit ante, coma.*

Cæterum, quidquid sit de tempore, quo hujus generis tegmen, ab alienis capillis emendicatum, cœperit à viris adhiberi, neminem reperiri putamus, qui credat, illud etiam à Clericis antiquitus usurpatum. Equis sibi animo fingat, licuisse umquam Clericis extraneam comam suo capiti superinducere, qui sacræ militiæ per comæ abscissionem abscriberentur, ita ut idem esset Clericum fieri, ac detonderi (uti observat Mabillonius in *præfat. ad sæc. 3. Act. Benedict. part. 1. n. 18. & 19.* quique semel detonsi numquam deinceps comam alere, sed semper attonso capite incedere tenebantur, quod constat ex Synodo circa annum 450. sub S. Patricio in Hibernia celebrata *canon. 6. Collectionis Harduini tom. 1. col. 1791. Ex cap. 66.* Martini Bracarenensis *t. 3. ejusdem Collectionis col. 398.* atque ex Concilio Toletano IV. anni 633. *can. 41. eod. tom. 3. col. 588.* Quinimò nulla ratione fingere possumus, fuisse umquam usum comæ fictitiæ in Clericis toleratum, cum potius quilibet eorum, qui comam laxare præsumeret, etiam invitus & reluctans, per Archidiaconum jussus sit detonderi à Concilio Agathensi anni 506. *can. 2. relato dist. 23. can. 22.* & ab Alexandro III. in *cap. 7. de vit. & honest. Cleric. Clerici, qui comam nutriunt, & barbam, etiam invito, à suis Archidiaconis tondeantur.*

IV. Adeo porrò verum est, Clericos à ficto capillitio ad hæc usque postrema tempora abhorruisse, ut Synodi tam Provinciales, quam Diœcesanæ, à Tridentino ad precedentis sæculi finem coactæ, illis dumtaxat inhibuerint capillos intortos, cincinatos, seu calamistratos gestare, nulla sup-

supposititiæ comæ facta mentione. Sic Synodus Provincialis Mediolanensis *I. part. 2. Actor. Eccl. Mediol. par. 1. pag. 18. Ita sint abraso capillo, ut tonsura conspicua sit omnibus. Comam verò, & barbam ne studiosè nutriant; capillis simplicem cultum adhibeant.* Synodus Provincialis Bituricensis, ann. 1584. *tit. 25. cap. 3. Clerici crines calamistratos, ac retortos non habeant.* Diœcesana Synodus Ravennatensis, anni 1607. *tit. de vit. & honest. Cleric. c. 1. Capillos ne gerant calamistratos, nec supra frontem eminentiores.* Synodus Lucensis anni 1625. *de vit. & honest. Clericor. c. 2. Comas calamistratas, more feminarum, ne gestent.* Synodus Amalphantana anni 1639. *eod. tit. c. 2. Cincinos, & comam ne nutriant.* Ex hoc autem, quod tot Synodi, de Clericorum honestate sollicitæ, fictitiam comam, quæ certe majorem præferret vanitatem, quam priori capilli studiosè cincinati, silentio præterierint, utique argumentum elicitur, inquit laudatus Thiers, ad probandum, nondum Clericos ausos fuisse ab extraneis capillis illum ordinatum quærere, quem ex propriis suo capite aptare prohibebantur. Sed cum postea eodem muliebri cultu & ipsi delectari cœperint, huic abusu contra Clericalem honestatem inolescenti obstitere posteriores Synodi, quarum nonnullas indicavimus, ab eodem Thiers accuratè collectæ; & rectè quidem; nam per ficti capillitii usum Tonsura clericalis, à sacris canonibus tantoperè commendata, prorsus exolescit, omnesque canones eluduntur, quibus, capillis affabrè concinandis Clerici abstinere jubentur. Ad hæc, nulla ratione est in Clericis tollerandum, quod etiam heterodoxus Auctor Martinus Schoockius *exerc. 24. de coma, & barba, in fin.* in omnibus Christianis improbat, inquit: *Ingenuè profiteor,*

me non videre, quomodo aliene hæc capitis exuvia excusari possint, cum omni ævo apud omnes nationes eadem exosæ fuerint.

V. Quæ hactenus diximus, rationabilem, & jure conformem ostendunt Synodalem Constitutionem, Clericis interdicens usum comæ supposititiæ. Sed, quoniam non potest Legislator singulos prævidere peculiare casus, omnesque sua lege complecti, expedit, profectò, ut in ipsamet Constitutione, seu Edicto, facultatem, quæ cateroquin pollet, sibi expressè reservet, fictum capillitium illis permittendi, qui Medicorum judicio, valetudinis causa, eo indigent; quod prudenter factum animadvertimus in Diœcesana Synodo Bononiensi anni 1698. *lib. 5. cap. 1.* ubi similis Constitutio hac mitigatur limitatione: *Nisi ex causa nobis, vel Vicario nostro cognita, indulgendum ad tempus arbitramur; atque in Synodo Asculana anni 1718. c. 20. Nisi ex justa & rationabili causa dispensationem impetraverit.* Caveat tamen Episcopus, ne hanc veniam elargiatur, nisi præter causam, etiam comam ipsam, quam Clerici gestare cupiunt, diligenter prius examinaverit; non alia siquidem est iisdem præcipuè si sint in Sacris constituti, permittenda, nisi quæ nullam præferat vanitatem; sed tanta sit modératione, ac modestia concinnata, ut omnibus manifestè appareat, eam ob meram necessitatem, non ad luxum, & pompam, ad capitis non ornamentum, sed tegumentum adhiberi. Cavebit præterea, ne ulli Sacerdoti licentiam concedat Missæ Sacrificium celebrandi cum ascitiâ coma; quamvis enim Theophilus Raynaudus *Oper. tom. 12. de pileo, & cæteris capitis tegminibus sect. 2. §. Nunc è contrario, circa fin. Pasqualigus de Sacrif. nov. Leg. q. 832.*

licere opinentur Sacerdoti Sacris operari cum ficto capillitio, ita suo capiti aptato, ut à vera, & naturali coma internosci nequeat, atque insuper apud sæpè citato Thiers. *cap. 20.* extet licentia à Cardinali Hieronymo Grimaldi, Archiepiscopo Aquensi, cuidam Sacerdoti concessa, Missam celebrandi cum coma supposititia; atamen certum est, Raynaudum, & Pasqualigum falli, ac Cardinalem Grimaldum suæ potestatis limites prætergressum; etenim, uti benè ratiocinatur Reiffenstuel *ad lib. 3. Decretal. tit. 1. num. 91.* nemo sanæ mentis inficiari potest, per fictum capillitium Sacerdotis caput velari & cooperiri; in Altari autem cooperto capite ministrare, ne Episcopo quidem permitendum, statuit Zacharias Papa in Concilio Romano anni 743. *cap. 13. relato dist. 1. de Consecrat. Can. 57. Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, ad solemnia Missarum celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite Altario Dei assistere; quoniam & Apostolus prohibet, viros velato capite orare in Ecclesia; & qui temerè præsumserit, communione privetur.* Cuilibet verò compertum est, non posse Episcopum relaxare legem à superiore latam, neque alteri illam licentiam impertiri, quam sibimetipsi concedere nequit. Quocircà sacra Rituum Congregatio die 31. Januarii 1626. & 24. Aprilis ejusdem anni, apud Gavantum *in comment. ad rubr. Missal. part. 2. tit. 2.* decrevit: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missarum, sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, non obstante quacumque contraria consuetudine.* Cumque in Congregatione particulari, ab Alexandro VIII. anno 1690. deputata, fuerit speciatim discussus articulus, de quo in præsens tractamus, au scilicet *pileoli* nomine

comprehendatur etiam coma supposititia, ita ut neque cum hac fas sit Sacerdoti, sine dispensatione Papæ, Missam facere, etiamsi illa sit decens & modesta, qualem Pasqualigus, & Raynaudus permiserunt; responsum fuit, *comprehendi*, sicut refert Ursaya *Instit. Criminal. lib. 1. tit. 10. §. 4. num. 51.* in cujus quidem decreti sequalem Innocentius XII. per suos Apostolicos Nuntios, locorum Ordinarios moneri jussit, ne quemquam permitterent, sine Apostolicæ Sedis privilegio, cum adulterino capillitio sacrosanctum peragere Missæ Sacrificium; quemadmodum refert citatus Reiffenstuel. Quæ omnia uberius à nobis expensa fuere in citato folio pro sacra Congregatione Concilii exarato, atque *in nostra Instit. 34. & Instit. 96.*

CAPUT X.

Alia ejusdem censuræ Synodalibus constitutionibus immeritò inustæ exempla; ubi de ludis, & venationibus, choreis, spectaculisque, quæ Clericis interduntur.

Post vestes, & fictam comam, eorumque fucos, ad quasdam Clericis vetitas actiones sermonem convertimus. In *can. 42. & 43. alias 35.* inter vulgares Apostolicos, sub anathematis pœna arcentur Clerici ab alearum lusu. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aleæ, atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certè damnatur. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens, aut designat, aut communione privetur. Similiter etiam laici.* Et Concilium Eliberitanum *can. 79. t. 1.* Collectionis Harduini *col. 258.* quotquot aleis luderent, à Communione separandos decrevit: *si quis Fidelis alea, id est tabula luserit nummos, placuit*

cum

eum abstinere; & si emendatus cessaverit, post annum poterit communioni reconciliari. Putat quidem Albaspinæus *Observat. ad hunc canonem*, ideo Fideles aleis ludentes, fuisse tam gravi pœna punitos, quia tunc temporis, quo nondum extincta erat ethnica superstitio, effigies falsorum numinum habebantur pro numeris, eorumque numen invocari solebat, ut felicissimum eveniret aleæ jactus; at, si res ita se habuisset, longè adhuc graviore pœna in ludentes fideles, tamquam in idolatras, fuisset animadvertendum; quocircà verius putamus, alearum lusum omnibus quidem Christianis, sed speciatim Ecclesiasticis prohibitum, ob eandem rationem, propter quam illum damnarunt Cornelius Tacitus *in lib. de moribus Germanor. cap. 24.* & Ammianus Marcellinus *lib. 14. cap. 19. & lib. 28. cap. 22.* quia nimirum per illum homines ad fraudes, fallacias, mendacia, perjuriam, furta, aliaque enormia scelera inclinantur. *Alea siquidem* (ajebat Petrus Blesensis *epist. 74.*) *perjurii, furti, sacrilegii mater est.* Qua etiam de causa vetustæ leges Romanorum, quas laudat Taylor *dict. dubit. lib. 4. cap. 1.* aleatores exilio, aliisque mulctarunt severis pœnis; & Justinianus Imperat. *leg. 1. Cod. de aleatoribus*, sancivit, ut victus in aleæ lusu non posset conveniri; & si solvisset, tam ipse, quam ejus hæredes, etiam post triginta annos haberent repetitionem adversus victorem.

II. Sed, utcumque præfati canones explicentur, nullo pacto declinari possunt posteriores Ecclesiæ Constitutiones, quæ Clericos ab alearum, taxillorum, aliisque ludis cohibuere. Atque, ut prætereamus antiquiores canones, congestos à Christiano Lupo *in notis ad can. 50. Trullanum tom. 2. pag. 958.* Synodus Romana sub Eu-

genio II. *can. 11. tom. 5.* Collectionis Harduini *col. 66.* adeo indecorum putavit, Sacerdotem ludis operam dare, ut ne ludentes quidem spectare, fas illi esse, statuerit: *Sacerdotes sedule Divina debet perscrutari, & ammonere eloquia.... Quamobrem ludos aliquos coram se fieri non delectentur. Transgressor quippè inventus, ammonitione Episcopi ulterius agere desinat; sin autem, canonicè judicetur.* Eugenii autem prohibitionem instauravit Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi, relato *in Cap. 15. de vit. & honest. Clericor.* Clericis præcipiens: *Ad aleas, & taxillos ne ludant, nec hujusmodi ludis intersint.* Quotquot autem post Innocentium celebratæ sunt Synodi, huic decretali inhærentes, ab iisdem ludis Clericos quam longè abesse jusserunt. Ita quippè sanxere Concilium Bitterrense anni 1255. *can. 24.* Salisburgense anni 1420. *cap. 4.* Toletanum anni 1473. *c. 11.* aliaque congesta à Thomasino *de vet. & nov. Eccles. discip. part. 3. lib. 3. cap. 46.*

III. Quamvis porrò sacri canones alearum dumtaxat, & taxillorum ludi plerumquè meminerint, omnem tamen lusum prohibere voluisse, à fortuna potius, quam ab industria, & arte, pendentem, opportune animadvertunt Valensis *ad tit. 1. lib. 3. Decretal. n. 12.* & S. Antoninus *Summ. part. 2. tit. 1. cap. 23.* Quinimò Tuldenus *ad tit. Cod. de aleatoribus*, magis adhuc generatim accipiendam voluit similem legum civilium prohibitionem, quam ad omnem lusum, lucri causa exercitum, extendit, inquit: *Non tantum tesserarum lusus, sed quicumque alius, perinde à fortunæ eventu, immò vel à solertia pendens, continetur, & in lucrum exercitus improbatur.* Quare Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 12. de reform.* non

ab